

EVLİ ÇİFTLERDEKİ ÇİFT UYUMU VE EVLİLİK ÇATIŞMASININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Gül ŞENDİL*, Yeşim KORKUT**

Ö Z

Bu araştırmanın amacı, evlilik uyumu ve çatışma düzeylerinin evlenme türlerine ve evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı, eğitim ve ekonomik durum gibi demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Çalışmanın katılımcıları 112 kadın ve 59 erkek, toplam 171 kişidir. Katılımcıların evlilik çatışması düzeylerini belirlemek için Evlilik Çatışması Ölçeği, evlilik uyumlarını belirlemek için Çift Uyum Ölçeği ve demografik özelliklerinin belirlenmesi için Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

Bulgular, düşük eğitim ve düşük ekonomik seviyedeki bireylerin çift uyumlarının da düşük olduğunu ve anlaşarak evlenen kişilerin, çift uyumlarının görücü usulü ile evlenen kişilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Son olarak evlilik çatışması ve çocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü yordadığı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Evlilik Çatışması, evlilik uyumu, evlenme biçimi, evlilik süresi, eş seçimi.

An investigation of the dyadic adjustment and marital conflict scores of married couples in terms of their demographical characteristics

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate if the dyadic adjustment and marital conflict scores varies in terms of demographic variables such as marriage style, duration of marriage, gender, number of children, education and economic status. Sample consists of 171 individuals, 112 women and 59 men. The participants were administered the Dyadic Adjustment Scale, Marital Conflict Questionnaire and Personal Information Form to tap information about demographic qualities.

The results indicates that individuals who preferred arranged marriage have low dyadic adjustment scores in comparison with those who has chosen their partners themselves. Additionally individuals with low education and economic status tend to have low dyadic adjustment scores too. The increase of marital conflict scores and the number of children predict lower dyadic adjustment scores.

Key words: Marital conflict, marital adjustment, marital style, duration of marriage, mate selection.

* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı.
gsendil@istanbul.edu.tr

** Bahçeşehir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü. yesim.korkut@bahcesehir.edu.tr

Evlilik ilişkilerini de içeren aile, toplumdaki değişimlerden en fazla etkilenen kurumlardan biridir. Ekonomik gelişmeler, artan eğitim düzeyi ve kadının giderek daha fazla çalışma dünyasına girmesi gibi birçok faktör önemli toplumsal değişimler arasında sayılabilir (Fişek, 1996). Bu değişimlere olan duyarlılığı nedeniyle evlilik ilişkilerinin düzenli olarak incelenmesi, günümüzde evlilik ilişkilerinde geline noktaı betimleme çabası önemli gözükmeıdır. Bu amaçla, bu çalışmada evli bireylerin evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı, eğitim, ekonomik durum ve evlenme biçimi (anlaşarak, görücü usulü) gibi demografik değişkenlerle, çift uyumu ve evlilikteki çatışma düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

1980 ve 1990'lardan itibaren özellikle Batı toplumlarında, kadınların rollerindeki değişimler ve farklı evlilik biçimlerinin ortaya çıkmasıyla aile kavramında birçok değişikliğin olduğu görülmektedir (Gottman ve Notarius, 2000). Batı toplumlarında geçmişe kıyasla, bekar kalma ve buna paralel olarak birlikte yaşama oranında bir artış olmuş, bu sonuca bağlı olarak bazı yazarlar evliliğin popülerliğini yitirdiğini öne sürmüştür. Bununla birlikte çalışmalar, birçok genç insan için evlilik ve çocuk sahibi olmanın geleceklerinin önemli bir parçası olduğunu ve halen evliliğin arkadaşlık ve duygusal güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Noller, 2002). Bu bakış açısıyla tutarlı olarak evliliğin birçok önemli avantajı olduğu söylenebilir. Öncelikle evlilik, insanların yaşamlarını ve iyilik hallerini etkileyen en önemli deneyimlerden biri olarak kabul edilmekte, evli bireylerin evli olmayanlara göre daha iyi fiziksel ve ruhsal sağlığa, daha uzun bir yaşam ömrüne, daha fazla gelire, daha fazla ve iyi bir cinsel yaşama sahip oldukları ileri sürülmektedir (Noller, 2002; Stack, Eshleman, 1998; Whitson ve El-Sheikh, 2003). Buna karşın evlilik ilişkisinde yaşanan sorunların dezavantajları da beraberinde getirdiği bir gerçektir. Evlilikte uyumun bozulması ya da çatışmaların yaşanması, bireylerin, ailenin ve dolayısıyla toplumun sağlıksız hale gelmesi anlamını taşımaktadır (Stack ve Eshleman, 1998). Bu konuda yapılacak çalışmalardan elde edilecek bilgiler, evlilik çatışmalarını önleyen veya hafifleten müdahalelere duyulan ihtiyaç açısından önemlidir (Bradbury, Fincham, Beach, 2000; Hahlweg, Markman, Thurmaier, Engl ve Eckert, 1998). Bu çalışmanın temel amacı da böyle bir katkı sağlayacak bulgular ortaya koymaktır.

Aile araştırmaları literatüründe önemli bir yer tutan eşler arası uyum kavramı, evlilik tatmini, evlilik mutluluğu ve evlilik başarısı gibi kavramlarla

ilişkilendirilmiştir (Fıfıloğlu, 2001; Fıfıloğlu ve Lorenzetti, 1994). Rhoden (2003), evlilik niteliğinin çok boyutlu bir kavram olduğunu, evlilikte mutluluğun evlilik tatmini ve eşler arası uyum olarak kavramsallaştırıldığını belirtmektedir. Spanier (1976), eşler arası uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmeleri şeklinde tanımlamaktadır. Evlilik atışması ise hafif bir tartışmadan fiziksel şiddete kadar uzanan bir çizgide yaşanan olumsuz ilişkileri içermektedir (Grych ve Fincham, 1990).

Evlilikle ilgili önemli kavramlardan biri de evlenme biçimidir. Evlenme biçimi, hem bireyler hem de kültürler arasında farklılık göstermektedir. Bireysellik değerinin ön planda olduğu Batı toplumlarında, aşkı, yakınlığı ve evlilikte eşitliği temsil eden anlaşarak evlenme yaygındır (Hortaçsu, 1999). Türkiye gibi görece geleneksel değerlere bağlı olan bazı toplumlarda ise, anlaşarak evlenmeye ilave olarak, ailelerin çocukları adına eşlerini seçtikleri görücü usulü ve kan bağı olan kişilerle yapılan akraba evliliği gibi Batı toplumlarında pek rastlanmayan bazı evlilik biçimleri de mevcuttur (Fox, 1975; Hortaçsu, 1999; Fıfıloğlu, 2001; Ayan, Beder-Şen, nal ve Yurtkuran, 2001). Geleneksel evliliklerde kadınların, ev işi ve çocukla ilgilenmek gibi göreceli olarak net tanımlanmış rollere sahip oldukları ve eşlerine daha bağımlı oldukları görülmektedir. Erkek ise çoğunlukla çalışmakta ve evin geçimini sağlama rolünü sürdürmektedir.

Geleneksel olmayan evliliklerde ise gücü paylaşma, ihtiyaçlar ve benzeri konularda çiftler daha çok belirsizliklerle ve daha çok çatışma ile başa çıkmak zorunda kalmaktadırlar. Geleneksel olmayan evliliklerde, yeni roller denenebileceği için çatışmanın uygun biçimde ele alınması ile evlilik doyumu ortaya çıkabilmektedir. İletifim becerileri, esneklik, birbirlerine bağlılık ile çatışmayla başa çıkabilmenin, uyum sağlayıcı bir değişime zemin hazırlayabildiği, bunun da evliliğin niteliğini arttırabildiği ne sürülmektedir (Rhoden, 2003).

Evlilikte uyumun bozulmasına yol açan bazı faktörlerden de söz edilmektedir. Bunlar, evlenme yaşı, düşük sosyo-ekonomik durum, evlenmeden önceki süreçte (flört aşamasında) iftlerin uyumu ve ocuk sayısı olarak belirtilmektedir (Douglass, 1995). Bradbury, Fincham ve Beach (2000), evlilik uyumunun yapısı ve belirleyicilerini inceledikleri makalelerinde, 1990'lar boyunca yapılan çalışmaları gözden geirmiflerdir. Bu araştırmacılar evlilik uyumu ve atışması üzerinde etkisi olduğunu düşündükleri faktörler olarak,

evlilik süresi, çocuk sayısı, ailenin ekonomik durumu ve evliliğin işlev gördüğü bağlamı ele almışlardır. Benzer şekilde South ve Lloyd 'da (1995), cinsiyet, çocuk sayısı, evlenme biçimi ve eğitim gibi faktörlerin evliliği etkilediğine dikkat çekmişlerdir. Türkiye'de evlilik ilişkileri üzerine yapılmış birçok çalışma olmasına rağmen (Fışiloğlu ve Lorenzetti, 1994; Fişek, 1996; Hortaçsu, 1999), yakın zamanda yapılmış çalışmaların (Ayan, Beder-Şen, Ünal ve Yurtkuran, 2001; Çimen, 2007; Fışiloğlu ve Demir, 2000; Fışiloğlu, 2001; Hortaçsu, 2007) görece kısıtlı olduğu görülmektedir.

Fox (1975), Hortaçsu (1999) ve Fışiloğlu (2001), Türkiye'deki farklı evlilik türlerini ele alan çalışmalar yapmışlardır. Fox (1975), Türkiye'de eş seçimine dair 3 soruyu araştırmıştır: Toplumun hangi kesimlerinde aşk ve görücü usulü evlilikler görülmektedir? Eşlerini kendilerinin seçmesinin tek eşli oluşa etkisi nedir? Evlilik davranışı üzerinde evlilik biçiminin etkisi nedir? Ankara ilinde yürütülen bu araştırmanın sonuçları evlilik biçiminin evlilik davranışı üzerine küçük ve bağımsız bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Tek eşlilik açısından fark yoktur. Görücü usulünde erkek eşler daha fazla karar ve kısıtlama gücüne sahiptir.

Hortaçsu'nun (1999), 130 çiftle evliliklerinin ilk yılında görüşmeler yaparak yürüttüğü çalışmasında, örneklemin beşte birinin görücü usulü, geri kalanlarının batı tarzı kendi tercihlerine dayalı evlilikler olduğunu ortaya koymuştur. Görücü usulü evliliklerde daha erken ebeveyn olma, evle ilgili kararlarda kadının daha fazla karar gücü, kadının ailesiyle daha çok ilişki gözlenmiştir. Türkiye'deki evliliklerin yarısının görücü usulü olduğu tahmin edilmekle birlikte şehirli ve eğitimlilerde durum daha farklıdır. Aşk evliliği ülkemize 19. yüzyılda girmiştir. Hortaçsu, aile destekli düzenlemeler yerine çiftin isteğine bağlı düzenlemeler önermiştir. Aile tarafından desteklenen evliliklerde daha çok çocuk, daha az eğitim, daha düşük duygusal bağlılık, büyük aileyle daha çok iç içe olmak ve daha keskin rol ayırımı gözlendiğini ifade etmiştir. Hortaçsu (2007), yaptığı bir diğer araştırmasında, şehirli aileleri temsil eden 430 çift üzerinde çalışmıştır. Sonuçlar, aile tarafından yönlendirilen evliliklere nazaran kendi isteği ile bir arada olanların daha çok duygusal yakınlıkları olduğunu, kendi aileleri ile daha çok iç içe olduklarını, daha eşitlikçi olup daha az çatışma yaşadıklarını ortaya koymuştur. Çatışma yönetimi ve karar verme açısından aralarında fark yoktur.

Fışiloğlu (2001) ise akraba evliliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Akraba evliliğinin Türkiye'de halen tercih edilen bir evlilik biçimi

olduğunu belirtmiştir. Araştırmacı 150 evli çiftle çalışmış, bunların 68'inin akraba evliliği, 82'sinin ise akraba olmayan evliliği temsil ettiğini bulmuştur. Araştırmanın sonuçları, akraba evliliği yapan grupların daha düşük uyum ve geniş aileyle daha fazla çatışma gösterdiğini ortaya koymuştur.

Bu çalışmada ise cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durum, evlenme biçimleri (anlaşarak, görücü usulü), evlilik süresi ve çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerle, çift uyumu ve evlilikteki çatışma düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenecektir. Ayrıca, evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlilik çatışması değişkenlerinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığına bakılacaktır.

Yöntem

Örneklem

Araştırma örneklemini, İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan gönüllülerden oluşturulmuştur. Gönüllüler, en az ilkokul mezunu, evli ve eşiyle bir arada yaşıyor olmak kriterlerine göre seçilmiştir. Araştırmacıların bireysel çabaları ile katılımcıların ev ya da iş yerlerinde ulaşılan 200 kişiden 17'si çalışmaya katılmayı kabul etmedikleri için ilk örneklem sayısı 183 kişi olarak belirlenmiştir. Ancak, katılımcılar, anlaşarak, görücü usulü ve akraba evliliği olmak üzere evlilik türlerine göre gruplandırıldığında, akraba evliliğini oluşturan grubun çok küçük olduğu (n=12) görülmüştür. Bu durum yapılacak istatistiksel analizlerin sağlıklı olmamasına sebebiyet vereceğinden, 12 katılımcı örneklemden çıkartılmıştır. Bu durumda örneklem 112 kadın, 59 erkek toplam 171 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların evlilik biçimine göre dağılımlarına bakıldığında %75.4'ünün (n=129) anlaşarak, %24.6'sının (n=42) görücü usulü olduğu görülmektedir.

Kadınların yaş dağılımı 20-66 arasında olup, yaş ortalaması 37.2 (S=10.1) yıldır. Erkeklerin yaş dağılımı ise 26-73 olup, yaş ortalaması 41.7 (S=11.1) yıldır. Evlilik yılı ortalaması 14 (S=11) olup yayılımı 1-44 yıl arasında değişmektedir.

Katılımcıların diğer demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri Açısından Dağılımları

		n	%
Çocuk sayısı	Hiç yok	39	22.8
	1 çocuk	51	29.8
	2 çocuk	58	33.9
	3 ve daha fazla	23	13.5
	Toplam	171	100
Ekonomik durum	Düşük	14	8.2
	Orta	88	51.5
	İyi	69	40.4
	Toplam	171	100
Eğitim	İlkokul	19	11.1
	Ortaokul	17	9.9
	lisans ve üstü	66	38.6
	Toplam	171	100
Evlilik süresi	5'den az	47	27.5
	5-10	34	19.9
	11-20	37	21.6
	21-30	38	22.2
	30'un üstü	15	8.8
	Toplam	171	100

Veri Toplama Araçları

Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ): Orijinal adı "Dyadic Adjustment Scale" olan ÇUÖ, Spanier (1976) tarafından hazırlanmış olup evli veya birlikte yaşayan çiftlerin algıladığı biçimiyle ilişkinin niteliğini değerlendirmek için geliştirilmiştir. 32 maddeden oluşan ölçek, evet-hayır soruları ve likert tipi olarak düzenlenmiştir. Ölçeğin dört alt testi vardır.

1-) Çift fikir birliği: Evlilik ilişkisi içinde önemli konularda anlaşma düzeyi ile ilgili on üç maddeden oluşur.

2-) Çift tatmini: Duygu ve iletişim ile ilgili olumlu ve olumsuz özellikleri değerlendiren on maddeden oluşur.

3-) Çift birlikteliği: Birlikte geçirilen zamanda beraber yapılan davranışlar, fikir alışverişleri ve sakin bir şekilde tartışma ile ilgili beş maddeden oluşur.

4-) Duygulanım ifadesi: Sevgi gösterme şekillerinde anlaşma ve sevgi gösterme davranışları ile ilgili dört maddeden oluşur.

Tüm ölçekten alınan en düşük puan 0 ve en yüksek puan 151'dir. Toplam puandaki yükselme evlilikteki çift toplam uyumunu göstermektedir. Puanların 98'den düşük olması evlilik uyumsuzluğuna işaret etmektedir. ÇUÖ ölçeğinin tamamının Cronbach alfa katsayısı .96'dır ve aynı örnekleme çeşitli alt ölçeklerinin Cronbach alfa katsayıları .73-.94 arasında değişmektedir. ÇUÖ, evlilik yaşamının niteliğini değerlendirmek için çok farklı kültürlerde kullanılan bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Özkan (1995), geçerlik güvenilirlik çalışmaları Yavuz (1995) tarafından yapılmıştır. Cronbach alfa katsayısı .95, yarıya bölüm güvenilirliği .90, alt ölçekler için Cronbach alfa kat sayıları .76-.91 değerleri arasındadır. ÇUÖ'nin Türkçe versiyonu (Fıfıloğlu ve Demir, 2000) .90 iç tutarlılığa sahiptir. Yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .85'dir. Locke-Wallace Evlilik Uyum Testiyle yapılan geçerlilik çalışmasında korelasyon .82 bulunmuştur.

Evlilik Çatışması Ölçeği (EÇÖ): Bu ölçek, evlilik çatışmalarını ölçebilmek amacıyla Hatipoğlu (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 70 çatışma konusunun listesinden oluşmaktadır. Kişiler her bir item için, "Böyle bir durum yok", "Var ama hiç gerginlik yaratmıyor", "Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor"(1 puan), "Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor" (2 puan), "Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor" (3 puan), "Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor" (4 puan) cevaplarıdır. Ölçekten iki farklı puan elde edilmektedir.

1. Çatışma Puanı: Çatışma yarattığı söylenen itemlerin toplam sayısı çatışma skorunu oluşturmaktadır. Bu skor 0 ile 70 arasında değişebilir.
2. Evlilik Çatışması Sıklığı Puanı: Çatışma yarattığı söylenen itemlerin karşılık gelen puanlarla çarpılmasından elde edilen puanlar toplanır. Bu elde edilen toplam puan ise elde edilmiş olan Çatışma Skoruna bölünür. Böylece 1-4 arasında değişebilen bir sıklık skoru elde edilir. Bu çalışmada çatışma puanı esas alınmıştır.

Ölçeğin geçerliği ile ilgili olarak yapılan çalışma sonucunda Cronbach alfa sayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı güvenilirliği için ise mevcut araştırmada yer alan (Hatipoğlu,1993) 35 evli ve 10 boşanmış çift kullanılmıştır.

Çatışma yaygınlık puanlarında evli ve boşanmış çiftlerin ortalama puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (evli s.d=10.15; boşanmış s.d=10.75; $t=3.14$; $p<.05$). Çatışma sıklık puanlarında da evli ve boşanmış çiftlerin ortalama puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (evli s.d=.87; boşanmış s.d=.67; $t=3.03$; $p<.05$) (Hatipoğlu, 1993).

Kişisel Bilgi Formu: Araştırma problemleri bağlamında önem taşıyan, katılımcılara ait demografik özellikleri saptayabilmek üzere araştırmacılar tarafından hazırlanan 2'si çoktan seçmeli, 11'i açık uçlu, toplam 13 soruluk bir formdur. Sorular, katılımcılara ait yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, gelir durumu, aile yapısı, evlenme şekli, kaç yıllık evli oldukları gibi bilgileri içermektedir.

İşlem

İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan kişilerle evli olmaları, eşleriyle birlikte yaşamaları, en az ilkokul mezunu ve çalışmaya katılmaya istekli olmaları kriterleri göz önüne alınarak çalışılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden kişilere bilgi formu, EÇÖ ve ÇUÖ uygulanmıştır. Ölçeklerin nasıl doldurulacağına dair bilgiler araştırmacılar tarafından anlatılmıştır. Her bir uygulama yaklaşık 20-30 dakika tutmuştur.

Bulgular

Çalışmadan elde edilen bulgular sunulurken, önce katılımcıların evlilik çatışması ve çift uyumu düzeyleri ile sırasıyla cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durum, evlenme biçimleri evlilik süresi ve çocuk sayısı arasındaki ilişki sonuçları ve son olarak evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlilik çatışması değişkenlerinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı sonuçları verilecektir.

Katılımcıların evlilik çatışması ve çift uyum ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına "Mann-Whitney U" testi ile bakılmış ve Tablo 2.'de de görüldüğü gibi toplam çift uyumu, çift fikir birliği, çift tatmini, çift birlikteliği, duygu ifadesi ve evlilik çatışması puanları yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre, çift uyumu ve evlilik çatışması bildirimini açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>.05$).

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Çift Uyumu ve Evlilik Çatışması Puanlarının K arşılaştırılması

	Kadın (N=112)		Erkek (N=59)		Z	p
	X	S	X	S		
TÇU	111.8	20.3	114.1	20.5	-.85	.39
ÇFB	51.9	8.6	52.2	9.1	-.30	.76
ÇT	32.7	6.7	33.5	6.2	-.84	.40
ÇB	12.9	5.3	13.7	5.6	-.96	.34
Dİ	14.3	3.8	14.6	3.9	-.53	.59
EÇ	7.4	8.4	6.3	9.9	-1.79	.07

Not. TÇU= Toplam çift uyumu ÇFB=Çift fikir birliği, ÇT= Çift tatmini, ÇB= Çift birlikteliği, Dİ= duyguy ifadesi, EÇ= Evlilik çatışması.

Katılımcıların evlilik uyumları ve evlilik çatışması düzeylerinin eğitim durumu açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için Kruskal-Wallis analizi yapılmış; anlamlı farkın çıktığı durumlarda her bir eğitim durumunun birbiriyle tek tek karşılaştırmaları için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Aşağıda sırasıyla bu analizler sunulmuştur.

Kruskal-Wallis analizi sonuçları, TÇU, ÇT, ÇB ve Dİ puanlarının eğitim durumuna göre farklılaştığını ortaya koymuştur (sırasıyla, $X^2(3)=9.48$, $p<.05$; $X^2(3)=12.37$, $p<.01$); $X^2(3)=15.87$, $p<.001$; $X^2(3)=10.43$, $p<.05$). ÇFB ve EÇ puanlarında ise eğitim durumuna göre bir farklılaşma olmadığı görülmüştür (sırasıyla, $X^2(3)=.87$, $p>.05$; $X^2(3)=6.47$, $p>.05$) (Bkz. Tablo3.).

Her bir eğitim durumunun birbiriyle tek tek karşılaştırılması için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, ilkokul düzeyinde eğitime sahip olan katılımcıların, ortaokul düzeyindeki katılımcılara göre, ÇT ve Dİ puanlarının daha düşük (sırasıyla, $U=89$, $p<.05$; $U=94$, $p<.05$) ve EÇ puanlarının daha yüksek ($U=85$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. İlkokul ve ortaokul düzeyindeki katılımcılar arasında TÇU, ÇFB ve ÇB puanları açısından bir farklılaşma bulunmamıştır (sırasıyla, $U=108.5$, $p>.05$; $U=135.5$, $p>.05$; $U=108.5$, $p>.05$).

İlkokul düzeyindeki katılımcıların, TÇU, ÇT, ÇB ve Dİ puanlarının lise düzeyindekilere göre daha düşük (sırasıyla, $Z=-2.2$, $p<.05$; $Z=-2.29$, $p<.05$; $Z=-2.71$, $p<.01$; $Z=-2.43$, $p<.05$) olduğu bulunmuştur. İlkokul ve lise düzeyindeki katılımcılar arasında ÇFB ve EÇ puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (sırasıyla, $Z=-.51$, $p>.05$; $Z=-1.94$, $p>.05$).

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumlarına göre Çift Uyumu ve Evlilik Çatışması Puanlarının Karşılaştırılması

	Eğitim	N	X	S	X ²	p
TÇU	İlkokul	19	99,3	25,5	9.48	.024*
	Ortaokul	17	114,9	15,8		
	Lise	69	111,9	20,8		
	Üniv ve üstü	66	116,6	17,8		
ÇFB	İlkokul	19	49,7	11,9	.87	.834
	Ortaokul	17	53,8	7,6		
	Lise	69	52,3	8,3		
	Üniv ve üstü	66	51,9	8,4		
ÇT	İlkokul	19	28,7	7,9	12.37	.006**
	Ortaokul	17	34	6,4		
	Lise	69	32,4	6,9		
	Üniv ve üstü	66	34,6	5,1		
ÇB	İlkokul	19	8,8	6	15.87	.001***
	Ortaokul	17	12,3	5,5		
	Lise	69	12,9	5,1		
	Üniv ve üstü	66	14,9	4,9		
Dİ	İlkokul	19	11,9	4,1	10.43	.015*
	Ortaokul	17	14,8	2,9		
	Lise	69	14,2	4,1		
	Üniv ve üstü	66	15,2	3,3		
EÇ	İlkokul	19	10,1	8,7	6.47	.091
	Ortaokul	17	4,4	5,6		
	Lise	69	6,9	8,8		
	Üniv ve üstü	66	6,9	9,6		

Not. TÇU= Toplam çift uyumu ÇFB=Çift fikir birliği, ÇT= Çift tatmini, ÇB= Çift birlikteliği, Dİ= duygu ifadesi, EÇ= Evlilik çatışması.

*p<.05. **p<.01. ***p<.001.

İlkokul düzeyindeki katılımcıların, lisans ve üstü eğitime sahip olan katılımcılara göre, TÇU, ÇT ÇB ve Dİ puanlarının daha düşük (sırasıyla, Z=-3, p<.01; Z=-3.37, p<.001; Z=-3.69, p<.001; Z=-3.18, p<.001), EÇ puanlarının ise daha yüksek (Z=-2.19, p<.05) olduğu bulunmuştur. Bu iki grup arasında ÇFB puanları açısından bir farklılık bulunmamıştır (Z=-.26, p>.01).

Ortaokul ve lise eğitim düzeylerindeki katılımcıların TÇU, ÇFB, ÇT, ÇB, Dİ ve EÇ puanları açısından aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (sırasıyla, $Z=-.05$, $p>.05$; $Z=-.55$, $p>.05$; $Z=-.89$, $p>.05$; $Z=-.69$, $p>.05$; $Z=-.22$, $p>.05$; $Z=-1$, $p>.05$).

Ortaokul ile lisans ve üstü eğitime sahip olan katılımcıların TÇU, ÇFB, ÇT, ÇB, Dİ ve EÇ puanları açısından aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (sırasıyla, $Z=-.83$, $p>.05$; $Z=-.74$, $p>.05$; $Z=-.29$, $p>.05$; $Z=-1.75$, $p>.05$; $Z=-.58$, $p>.05$; $Z=-.69$, $p>.05$).

Son olarak lise ile lisans ve üstü eğitime sahip olan katılımcıların TÇU, ÇFB, ÇT, ÇB, Dİ ve EÇ puanları açısından da aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (sırasıyla, $Z=-1.40$, $p>.05$; $Z=-.41$, $p>.05$; $Z=-1.76$, $p>.05$; $Z=-1.93$, $p>.05$; $Z=-1.20$, $p>.05$; $Z=-.37$, $p>.05$).

Katılımcıların evlilik uyumları ve evlilik çatışması düzeylerinin ekonomik durum açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları, TÇU, ÇB ve EÇ puanlarının ekonomik duruma göre farklılaştığını ortaya koymuştur (sırasıyla, $X^2(2)=7.83$, $p<.05$; $X^2(2)=11.35$, $p<.01$; $X^2(2)=8.95$, $p<.05$). Ekonomik duruma göre ÇFB, ÇT ve Dİ puanlarında ise bir farklılaşma görülmemiştir ($X^2(2)=1.69$, $p>.05$; $X^2(2)=1.94$, $p>.05$; $X^2(2)=.54$, $p>.05$) (Bkz. Tablo 4.).

Her bir ekonomik durumun birbirleriyle tek tek karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, ekonomik durumu düşük ve orta olan katılımcıların TÇU, ÇFB, ÇT ÇB, Dİ ve EÇ puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (sırasıyla, $Z=-1.03$, $p>.05$; $Z=-.14$, $p>.05$; $Z=-.46$, $p>.05$; $Z=-1.17$, $p>.05$; $Z=-.29$, $p>.05$; $Z=-.22$, $p>.05$).

Ekonomik durumu düşük olan katılımcıların, TÇU ve ÇB puanları ekonomik durumu iyi olanlardan daha düşük bulunmuştur (sırasıyla, $Z=-2.29$, $p<.05$; $Z=-2.60$, $p<.05$). Bu iki grup ÇFB, ÇT, Dİ ve EÇ puanları açısından farklılaşmamıştır (sırasıyla, $Z=-.67$, $p>.05$; $Z=-1.23$, $p>.05$; $Z=-1.63$, $p>.05$; $Z=-1.35$, $p>.05$).

Ekonomik durumu orta olan katılımcıların, ekonomik durumu iyi olanlara göre, TÇU, ÇB ve Dİ puanları daha düşük (sırasıyla $Z=-2.25$, $p<.05$; $Z=-2.81$, $p<.01$; $Z=-2.11$, $p<.05$) ve EÇ puanları daha yüksektir ($Z=-2.96$, $p<.01$). Bu iki grup ÇFB ve ÇT puanları açısından farklılık göstermemiştir (sırasıyla, $Z=-1.26$, $p>.05$; $Z=-1.09$, $p>.05$).

Tablo 4: Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre Çift Uyumu ve Evlilik Çatışması Puanlarının Karşılaştırılması

	Ekonomik durum	N	X	S	X ²	p
TÇU	Düşük	14	109.5	10.6	7.83	.020*
	Orta	88	110.4	20.3		
	İyi	69	116	21.5		
ÇFB	Düşük	14	52.4	7.4	1.69	.430
	Orta	88	51.4	8.6		
	İyi	69	52.7	9.2		
ÇT	Düşük	14	32.6	4.5	1.94	.380
	Orta	88	32.7	6.5		
	İyi	69	33.5	6.9		
ÇB	Düşük	14	10.5	5.2	11.35	.003**
	Orta	88	12.3	5.4		
	İyi	69	14.8	5.1		
Dİ	Düşük	14	14	2.9	541	.067
	Orta	88	13.9	3.8		
	İyi	69	15	3.9		
EÇ	Düşük	14	8.4	11.4	8.95	.011*
	Orta	88	8.5	9.4		
	İyi	69	4.7	7.2		

Not. TÇU= Toplam çift uyumu ÇFB=Çift fikir birliği, ÇT= Çift tatmini, ÇB= Çift birlikteliği, Dİ= duygu ifadesi, EÇ= Evlilik çatışması.

*p<.05. **p<.01.

Evlilik biçimi değişkeni açısından katılımcıların evlilik çatışması ve çift uyum ölçeğinden aldıkları puanlar Mann-Whitney U testi ile karşılaştırıldığında, görücü usulü evlenen katılımcıların anlaşarak evlenenlere göre, TÇU, ÇT, ÇB ve Dİ puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur (sırasıyla, $Z=-3.1$, $p<.01$; $Z=-2.34$, $p<.05$; $Z=-2.94$, $p<.01$; $Z=-2.98$, $p<.01$). Bu sonuçlara göre anlaşarak evlenen kişilerin görücü usulü evlenenlere göre daha fazla çift uyumu, çift fikir birliği, çift tatmini ve duygu ifadesi gösterdikleri anlaşılmaktadır. Anlaşarak ve görücü usulü evlenen katılımcıların ÇFB ve EÇ puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (sırasıyla, $Z=-1.65$, $p>.05$; ($Z=-1.31$, $p>.05$) (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5. Katılımcıların evlilik biçimi değişkenine göre çift uyum ve evlilik çatışması ölçeklerinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Evlilik Biçimi	N	X	S	Z	p
TÇU	Anlaşarak	129	114.97	19.62		
	Görücü	42	105.26	20.98	-3.1	.002**
ÇFB	Anlaşarak	122	52.54	8.79		
	Görücü	42	50.43	8.47	-1.65	.100
ÇT	Anlaşarak	122	33.68	6.17		
	Görücü	42	30.86	7.22	-2.34	.019*
ÇB	Anlaşarak	122	13.88	5.08		
	Görücü	42	11	5.89	-2.94	.003*
Dİ	Anlaşarak	122	14.87	3.64		
	Görücü	42	12.98	3.94	-2.98	.003**
EÇ	Anlaşarak	129	6.42	8.26		
	Görücü	42	8.69	10.58	-1.31	.190

*p<.05. **p<.01.

Katılımcıların evlilik süresi ile evlilik çatışması ve evlilik uyumu puanları arasındaki ilişkilere bakmak için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucuna göre sadece evlilik süresi ile Dİ puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.15$, $p < .05$), bulunmuştur. Bu sonuca göre evlilik süresi arttıkça eşler arasında sevgi gösterme davranışlarında azalma olduğu görülmektedir.

Katılımcıların çocuk sayısı ile evlilik çatışması ve evlilik uyumu puanları arasındaki ilişkilere bakmak için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları çocuk sayısı ile TÇU, ÇT, ÇB ve Dİ puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir (sırasıyla, $r = -.24$, $P < .01$; $r = -.22$, $P < .01$; $r = -.32$, $P < .01$; $r = -.25$, $P < .01$). Bu sonuçlara göre çocuk sayısı arttıkça eşler arasında toplam çift uyumunda, çift tatmininde, çift birlikteliğinde ve duygu ifadesinde azalma olduğu görülmektedir. Çocuk sayısı ile ÇFB ve EÇ puanları arasında bir ilişki bulunmamıştır (sırasıyla, $r = -.09$, $P > .05$; $r = .05$, $P > .05$).

Katılımcıların çift uyumunu yordamada, evlilik çatışması, çocuk sayısı ve evlilik süresinin etkisini görmek amacıyla aşamalı regresyon analizi uygulanmıştır. Çift uyum ölçeğinden elde edilen TÇU bağımlı değişken, evlilik çatışması ölçeği, çocuk sayısı ve evlilik süresi yordayıcı değişkenler olarak analize alınmıştır. Bu analizden elde edilen sonuçlar Tablo 6.'da verilmiştir.

Çift uyumunu yordamak için yürütülen aşamalı regresyon analizi sonuçlarına göre, evlilik çatışmasının artması ($\beta=-1.44, P<.001$) ile çocuk sayısının artmasının ($\beta=-4.19, P<.001$) çift uyumundaki düşüşün yordanmasında anlamlı katkıları olduğu görülmüştür. Bu iki değişken, varyansın %46'sını açıklamaktadır. Evlilik süresinin, çift uyumunu yordayıcı bir değişken olmadığı ortaya çıkmıştır ($P>.05$), dolayısıyla modele bir katkısı yoktur.

Tablo 6. Aşamalı regresyon analizi sonuçları

	Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişkenler	β	T	R ²	F
Aşama 1	Toplam TÇU				.41	118.63**
		Evlilik çatışması	-1.47	-10.89**		
Aşama 2	Toplam TÇU				.46	70.23**
		Evlilik çatışması	-1.44	-11.08**		
		Çocuk sayısı	-4.19	-3.64**		

**p < .001.

Tartışma

Cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durum, evlenme biçimleri (anlaşarak, görücü usulü), evlilik süresi ve çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerle, çift uyumu ve evlilikteki çatışma düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelendiği bu çalışmada genel olarak literatürle tutarlı bulgular elde edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde, çift uyumu ve evlilik çatışması puanlarının cinsiyet açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Literatürde bu konuda farklı

sonuçlar olduğu görülmektedir. Örneğin Acar (1998), Çelik (2006) ve Günay (2007) çalışmalarında cinsiyetler arası farklılık bulamadıklarını bildirmişlerdir. Bununla birlikte Şendil ve Kızıldağ'ın (2004) çalışmaları tam tersi sonuçlar ortaya koymuştur. Araştırmacılar, anne ve babaların evlilik çatışması ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında, annelerin aleyhine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Toplumun yüklediği geleneksel cinsiyet rollerine bağlı olarak kadınların, erkeklere göre daha özverili ve idareci bir tutum sergilediklerini, ev içinde ve dışında daha fazla sorumluluk yüklendiklerini ileri sürmüşler, dolayısıyla evlilik ilişkilerinde kadınların erkeklere göre daha fazla şikayetçi olmalarının beklenir bir sonuç olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcıların eğitim durumları açısından çift uyumu ve evlilik çatışması puanlarında ise farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre, ilkökul eğitime sahip olan bireyler ortaokul eğitime sahip olan bireylere göre daha fazla evlilik çatışması, daha düşük seviyede çift tatmini ve duygulanım ifadesi bildirmişlerdir. Yine ilkökul eğitime sahip olan bireyler, lise, lisans ve üstü eğitime sahip olan bireylere göre daha düşük çift uyumu, çift tatmini, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi ayrıca lisans ve üstü eğitim durumunda olanlara göre daha fazla evlilik çatışması bildirmişlerdir. Bu sonuçlar, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin, çiftler arasındaki ilişkinin kalitesini belirleyen, iletişim, sevgi gösterme biçimleri, eşler arasındaki fikir alışverişi ve birlikte zaman geçirme konularında daha fazla uyuşmazlık yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Kamo (1993), evli bireyleri bazı demografik değişkenler açısından incelediği çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmış ve eğitim düzeyi düşük olan bireylerin evliliklerinde sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Ekonomik durum açısından değerlendirildiğinde, ekonomik durumu düşük olan bireylerin iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu ve çift birlikteliği; ekonomik durumu orta olanların da iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi ve daha fazla evlilik çatışması bildirdikleri bulunmuştur. Evlilik konusunda yapılan araştırmalar, çiftlerin maruz kaldığı sık yaşanan travmatik olayların, ekonomik ve işle ilgili stresörlerin ya da stres yaratan genel yaşam olaylarının evlilik yaşamını olumsuz etkileyebileceği yönünde bulgulardan söz etmektedir. Bu anlamda ekonomik durumun getirdiği zorlukların evlilik yaşamını olumsuz yönde etkilemesi beklenir bir sonuçtur (Bradbury, Fincham, 2000). Bradbury, Fincham ve Beach (2000), düşük ekonomik gelire sahip bireylerin, evliliklerinde daha fazla stres ve daha fazla

çatışma yaşayacaklarını bildirmişlerdir. Ekonomik stres ve evlilik işlevselliği üzerine boylamsal bir çalışma yürüten Congar, Rueter ve Elder (1999), çoğunlukla kırsal ailelerden oluşan bir örnekleme, birinci zamandaki ekonomik baskının, ikinci zamandaki bireysel sıkıntı ve gözlenen evlilik çatışmasını yordadığına ve bunun da üçüncü zamandaki evlilik sıkıntısını etkilediğine yönelik bir model için destek bulmuşlardır. Benzer sonuçlar Larson ve Wilson'm (1994) çalışmasında da bildirilmiştir. Araştırmacılar, iş güvensizliğinin evlilik ve aile işlevleri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında, eşlerden en az birinin güvensiz bir iş ortamına sahip olduğu 111 evli çiftle çalışmışlardır. Sonuçta iş güvensizliği stresinin, çalışma statülerine bakmaksızın hem kadınlar hem de erkekler için, evlilik ve aile işlevleriyle negatif yönde ilişkili olduğunu göstermişlerdir.

Katılımcıların evlilik biçimlerine göre yüzde dağılımları, anlaşarak evlenenlerin sayısının (%75.4) görücü usulü evlenenlere (%24.6) göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Geleneksel bir toplum özelliği taşımamıza rağmen değişen değerlerle birlikte, anlaşarak evlenme sayısında bir artış olduğu söylenebilir. Nitekim Günay'm (2007) çalışmasındaki örneklem grubu ve Akar'm (2005) çalışmasındaki kontrol grubu da evlenme biçimleri açısından benzer bir dağılım göstermektedir. Evlilik biçimine göre yapılan değerlendirmeler sonucunda, anlaşarak evlenen çiftlerin, görücü usulü evlenenlere göre, daha fazla çift tatmini ve çift birlikteliği yaşadıkları, birbirlerine karşı sevgilerini gösterme biçimlerinde anlaştıkları ve genel olarak daha uyumlu bir evliliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Beklenebileceği gibi anlaşarak evlenme, eşlerin birbirlerini tanımalarına ve paylaşma imkan vermesine rağmen görücü usulüyle evlenme bu imkanlar açısından sınırlılıklar yaratabilir. Hortaçsu (1991), evlilik ve boşanma nedenleri arasında en önemli nedenin davranış eğilimleri olduğunu göstermiştir. Buna göre tanışarak evlenen kişilerin kültürel geçmiş benzerliği, davranışsal eğilimler yönünden benzerlik ilkesine uygun olduğu, bu sebeple daha uyumlu bir evliliğe sahip oldukları düşünülebilir. Benzer şekilde Çimen'de (2007), görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireyleri çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırdığı çalışmasında, anlaşarak evlenen bireylerin ilişki doyumlarının görücü usulü ile evlenenlere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Kelley de (1999) geleneksel olan ve geleneksel olmayan çiftlerin evlilik doyumlarını karşılaştırdığı çalışmasında, evlilik doyumu açısından geleneksel olan çiftler aleyhine sonuçlara ulaşmıştır. Bununla birlikte görücü usulü ve anlaşarak evlenen

bireylerin evlilik doyumları arasında bir ilişki bulmayan çalışmalar da bulunmaktadır (Myers, Madathil ve Tingle, 2005).

Evlilik süresi ile evlilik çatışması ve çift uyumu arasındaki ilişkilere bakıldığında evlilik süresi ile sadece çift uyum ölçeğinin alt boyutu olan duygulanım ifadesi arasında negatif yönde bir korelasyon bulunmuştur. Bu bulgu, evlilik süresi arttıkça bireylerin birbirlerine sevgi gösterme davranışlarında bir azalma olduğu şeklinde açıklanabilir. Lauer ve Lauer'in (1997) bildirdiğine göre, evliliklerdeki memnuniyet, doyum üzerine yapılan çalışmalardan çıkan tutarlı bir bulgu, arzunun, doyumun zamanla gücünü yitirdiği şeklindedir. Bu eğilimin ebeveynlik sonrası dönem boyunca; uzun süren evlilikler için de sürdüğü ortaya konmuştur.

Çocuk sayısı ile çift uyumu, çift tatmini, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi arasında da negatif yönde korelasyonlar bulunmuştur. Bu bulgular da çocuk sayısındaki artışla beraber bireylerin genel evlilik kalitesinde bir azalma olduğunu göstermektedir. Bu noktada, katılımcıların çift uyumunu yordamada, evlilik çatışması, çocuk sayısı ve evlilik süresinin etkisini görmek amacıyla regresyon analizi yapılmış ve sonuçta, evlilik çatışması ve çocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü yordadığı bulunmuştur. Evlilik süresinin ise çift uyumunu yordayıcı bir değişken olmadığı ortaya çıkmıştır. Evlilikte yaşanan sıkıntıların çocuğu etkilediği kadar, çocuğun yarattığı sıkıntıların da evlilik ilişkilerini etkilediği (Belsky, 1990; Cummings, 1994; Grych ve Fincham, 1990) bilinmektedir. Çalışma bulgumuz olan çocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü yordaması bu anlamda beklenir bir sonuç olarak düşünülebilir. Çocuk sayısındaki artış, ekonomik yönden sorunlar yaşanması, iş yükünün artması, çocukların eğitimi konusunda anlaşmazlık gibi eşler arasında yaşanabilecek olası sorunları da beraberinde getirebilir. İlaveten eşlerin birbirlerine ayıracakları zamanına azalmasına bağlı olarak ilişki kalitelerinde de düşüş ortaya çıkartabilir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, evliliğin işlev gördüğü bağlamın ele alınmasının önemini (Bradbury, Fincham, 2000) ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, çift uyumunun bazı demografik değişkenlerle olan ilişkisi ortaya konmuş, evlilik çatışması ve çocuk sayısının çift uyumunu yordayıcı değişkenler olduğu belirlenmiştir. Evlilikte sorunlar yaşanması, bireylerin ve dolayısıyla toplumun sağlıksız hale gelmesi anlamını taşımaktadır (Stack ve Eshleman, 1998). Bu konuda yapılacak çalışmalardan elde edilecek bilgiler, koruyucu ve hafifletici müdahalelere

duyulan ihtiyaçlar açısından önemlidir. Örneğin, anlaşarak evlenme türünün görücü usulü ile evlenmeye göre daha fazla çift uyumu sağladığı görülmüştür. Görücü usulü evliliklerin geleneklerimiz içerisinde varlığını halen koruduğu düşünülürse, evlilik yaşamı üzerindeki olumsuz etkilerinin topluma daha fazla anlatılması ve sağlıklı ailelerin oluşturulması için bireylerin anlaşarak evlenmeleri konusunda teşvik edilmesi yararlı olacaktır. Yine evlilik ilişkisinde yaşanan çatışmaların ve çocuk sayısındaki artışın çift uyumunu bozucu etkisini hafifletmek ya da bu konuda çözümler üretebilmeleri için, çiftlerin aile ve evlilik terapistlerine başvurma bilinçlerinin geliştirilmesi yararlı olacaktır.

Bu çalışmanın yukarıda sayılan ihtiyaçlara işaret etmesi bakımından yararlı olmasına karşın bazı sınırlılıkları da vardır. Bunların arasında akraba evliliği yapan bireylerin incelenmemiş olması, evlilik biçimine göre ayrılan iki grubun eğitim ve ekonomik durumlarının eşleştirilmemiş olması sayılabilir. Ayrıca görücü usulü evlenen bireylerin daha ayrıntılı incelenmesi gerekirdi. Görücü usulü evliliklerde yaşanan değişimler sonucu bu evlenme türünün zorlamaya dayalı olan ve tanışıp anlaşmaya dayalı olan iki tipi olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada bu soruşturmanın yapılmamış olması da bir başka kısıtlılık olarak sayılabilir.

Kaynaklar

- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.
- Ayan, D., Bcder-Şen, R., Ünal, G. & Yurtkuran, S. (2001). Ankara'da akraba evliliği. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(1).
- Belsky, J. (1990). Parental and nonparental child care and children's socioemotional development: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 885-903
- Bradbury, T.N., Fincham, F.D., & Beach, S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-980.
- Congar, R.D., Ructer, M.A. & Elder, G.H. (1999). Couple resilience to economic pressure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(1), 54-71.
- Cummings, E.M., & Davies, P.T. (1994). *Children and marital conflict: The impact of family dispute and resolution*, New York: The Guilford Press.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çimen, E.Ş. (2007). *Görücü usulü ve anlaşılarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Douglass, F. M. (1995). The marital problems questionnaire: A short screening instrument for marital therapy. *Family Relations*, 44(3), 238-245.
- Fışiloğlu H, & Demir A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-218.
- Fışiloğlu, (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal*, 9, 215-222.
- Fışiloğlu, H. & Lorenzetti, A.F. (1994). The relation of family cohesion to marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 16(6), 539-552.
- Fişek, G.O.& Scherler, H.R. (1996). Toplumsal değişim ve eşler: Cinsiyet senaryolarının sınırlarını genişletme amaçlı bir terapi yaklaşımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 1-11.
- Fox, G. L. (1975). Love match and arranged marriage in a modernizing nation: Mate selection in Ankara, Turkey. *Journal of Marriage and the Family*, 37(1), 180-193.
- Grych, J.H. & Fincham, F.D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108,267-290
- Gottman, J. M. & Notarius, C. I. (2000). Decade review: Observing marital interaction. *Journal of Marriage & the Family*, 26(4), 927-948.
- Günay, S.(2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hahlweg, K., Markman, H.J., Thurmaier, F., Engl, J. & Eckert, V. (1998). Prevention of marital distress: Results of a German Prospective Longitudinal Study. *Journal of Family Psychology*, 12(4), 543-556.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husband and wives*. Unpublished master thesis, Middle East Technical University.
- Hortaçsu, N. (1999) The first year of family- and couple-initiated marriages of a Turkish sample: a longitudinal investigation. *International Journal of Psychology*, 34, 29-41.
- Hortaçsu, N. (2007). Family- versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103-116.
- Kamo, Y. (1993). Determinants of marital satisfaction: A comparison of the United States and Japan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 551-568.
- Kelley, D.L.(1999). Relational expectancy fulfillment as an explanatory variable for distinguishing couple types. *Human Communication Research*, 25(3), 420-443.
- Larson, J.H. & Wilson, S.M. (1994). The impact of job insecurity on marital and family relationships. *Family Relations*, 43(2), 138-147.
- Lauer, R.H.. Lauer, J.C. (1997). *Marriage & family: The quest for intimacy*. New York: Mc Graw Hill, 203-223, 246-266.

- Myers, J.E., Madathil, J., Tingle, L. (2005). Marriage satisfaction and wellness in India and United States: A preliminary comparison of arranged marriages and marriages of choice. *Journal of Counseling and Development*, 83,183-190.
- Noller, P. (Ed.) (2002). *Understanding marriage: Developments in the study of couple interaction*. New York: Cambridge University Press, 1-5.
- O'leary, S.G. & Vidair, H.B. (2005). Marital adjustment, child rearing disagreements and overreactive parenting: Predicting child behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 208-216.
- Özkan, S. T (1995). *Effects of spousal abuse on the psychological well-being of his partner and evaluation of marital satisfaction and adjustment*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi,
- Rhoden, J.L. (2003). Marital cohesion, flexibility, and communication in the marriages of nontraditional and traditional women. *The Family Journal*,11 (3), 248-256.
- South, S.J. & Lloyd, K.M. (1995). Spousal alternatives and marital dissolution. *American Sociological Review*, 60, 21-35.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scale for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and The Family*, 38, 15-28.
- Stack, S.& Eshleman, J.R. (1998). Marital status and happiness: A 17- Nation study. *Journal of Marriage & The Family*, 60 (2), 527-537.
- Şendil, G. & Kızıldağ, Ö. (2004). Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10, 58-66.
- Whitson, S. & El-Sheikh, M (2003). Marital conflict and health: Processes and protective factors, *Aggression and Violent Behavior*, 8 (3), 83-312
- Yavuz, A. A. (1995). *The Dyadic Adjustment Scale: a validation study with a Turkish sample*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi